Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 26 stycznia 2017 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Dyrektywa 93/13/EWG — Umowy zawierane przez przedsiębiorców z konsumentami — Nieuczciwe warunki umowy — Umowy kredytu hipotecznego — Egzekucja wierzytelności zabezpieczonej hipoteką — Termin zawity — Zakres kompetencji sądów krajowych — Powaga rzeczy osądzonej

W sprawie C-421/14

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Santander (sąd pierwszej instancji nr 2 w Santander, Hiszpania) postanowieniem z dnia 10 września 2014 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 10 września 2014 r., w postępowaniu:

Banco Primus SA

przeciwko

Jesúsowi Gutiérrezowi Garcíi,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, wiceprezes Trybunału, pełniący obowiązki prezesa pierwszej izby, M. Berger, A. Borg Barthet, S. Rodin (sprawozdawca) i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: M. Ferreira, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 24 września 2015 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Banco Primus SA przez E. Vázqueza Martína, abogado,

— w imieniu rządu hiszpańskiego przez M.J. Garcíę-Valdecasas Dorrego, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez J. Baquera Cruza oraz M. van Beeka, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 2 lutego 2016 r.

* * Język postępowania: hiszpański.

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 2, s. 288).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Banco Primus SA a Jesúsem Gutiérrezem Garcíą w przedmiocie egzekucji z nieruchomości należącej do tego ostatniego, obciążonej hipoteką tytułem zabezpieczenia kredytu udzielonego przez Banco Primus.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy szesnasty i dwudziesty czwarty dyrektywy 93/13 stanowią:

„mając na uwadze […] [że] sprzedawca lub dostawca spełnia wymóg działania w dobrej wierze, jeżeli traktuje on drugą stronę umowy w sposób sprawiedliwy i słuszny, należycie uwzględniając jej prawnie uzasadnione roszczenia;

[…]

sądy i organy administracyjne państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich”.

4 Artykuł 1 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Celem niniejszej dyrektywy jest zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach zawieranych pomiędzy sprzedawcą lub dostawcą a konsumentem”.

5 Artykuł 3 tej dyrektywy brzmi następująco:

„1. Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

2. Warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej.

[…]”.

6 Zgodnie z brzmieniem art. 4 dyrektywy 93/13:

„1. Nie naruszając przepisów art. 7, nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy, i z odniesieniem, w czasie wykonania [w momencie zawarcia] umowy, do wszelkich okoliczności związanych z wykonaniem [zawarciem] umowy oraz do [wszelkich] innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta [umowa] jest zależna.

2. Ocena nieuczciwego charakteru warunków nie dotyczy ani określenia głównego przedmiotu umowy, ani relacji [stosunku] ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, o ile warunki te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem”.

7 Artykuł 6 ust. 1 tej dyrektywy przewiduje:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

8 Zgodnie z brzmieniem art. 7 ust. 1 tej dyrektywy:

„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu [dalszemu] stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami”.

Prawo hiszpańskie

9 Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (ustawa 1/2000 kodeks postępowania cywilnego) z dnia 7 stycznia 2000 r. (BOE nr 7 z dnia 8 stycznia 2000 r., s. 575, zwana dalej „LEC”) została zmieniona przez ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (ustawę 1/2013 o środkach służących wzmocnieniu ochrony dłużników hipotecznych oraz o restrukturyzacji długu i najmie socjalnym) z dnia 14 maja 2013 r. (BOE nr 116 z dnia 15 maja 2013 r., s. 36373), a następnie przez Real Decreto-Ley 7/2013, de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestaria y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación (dekret z mocą ustawy 7/2013 dotyczący pilnych środków o charakterze podatkowym lub budżetowym i wspierający badania, rozwój i innowacje) z dnia 28 czerwca 2013 r. (BOE nr 155 z dnia 29 czerwca 2013 r., s. 48767) oraz Real Decreto-ley 11/2014, de medidas urgentes en materia concursal (dekret z mocą ustawy 11/2014 dotyczący pilnych środków w dziedzinie upadłości) z dnia 5 września 2014 r. (BOE nr 217 z dnia 6 września 2014 r., s. 69767).

10 Artykuł 695 LEC, dotyczący postępowania w przedmiocie powództwa przeciwegzekucyjnego wobec egzekucji z nieruchomości obciążonej hipoteką, ma następujące brzmienie:

„1. W postępowaniach, o których mowa w niniejszym rozdziale, powództwo przeciwegzekucyjne dłużnika jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy opiera się na następujących podstawach:

[…]

4) nieuczciwym charakterze warunku umowy, który stanowi podstawę egzekucji lub na podstawie którego ustalona została wysokość dochodzonej kwoty.

[…]

4. Od postanowienia o […] oddaleniu powództwa przeciwegzekucyjnego w oparciu o względy opisane w ust. 1 pkt 4 niniejszego artykułu przysługuje środek odwoławczy.

W innych przypadkach postanowienia w przedmiocie powództwa przeciwegzekucyjnego wydane na podstawie niniejszego artykułu nie podlegają zaskarżeniu i wywołują skutki wyłącznie w ramach postępowania egzekucyjnego, w którym zostały one wydane".

11 Na mocy art. 556 ust. 1 LEC powództwo przeciwegzekucyjne na podstawie art. 695 LEC musi zostać wytoczone w terminie dziesięciu dni od doręczenia pisma wszczynającego egzekucję.

12 Zgodnie z brzmieniem art. 557 ust. 1 LEC, dotyczącym postępowania przeciwegzekucyjnego w ramach egzekucji prowadzonej na podstawie tytułów innych niż orzeczenia wydane przez sądy powszechne i polubowne:

„1. W przypadku gdy egzekucja jest zarządzana na podstawie tytułów, o których mowa w art. 517 ust. 2 pkt 4–7, a także na podstawie innych dokumentów posiadających klauzulę wykonalności, o których mowa w art. 517 ust. 2 pkt 9, dłużnik, przeciwko któremu jest prowadzona egzekucja, może, w terminie i formie przewidzianych w poprzednim artykule, wnieść powództwo przeciwegzekucyjne, opierając się wyłącznie na jednej z następujących podstaw:

[…]

7) tytuł zawiera nieuczciwe warunki".

13 Zgodnie z brzmieniem art. 693 ust. 2 LEC, dotyczącym natychmiastowej wymagalności wierzytelności spłacanych w ratach:

„Kredytodawca może domagać się spłaty całości długu z tytułu kapitału i odsetek, jeżeli w umowie kredytowej została przewidziana taka możliwość, z powodu zaległości w spłacie przynajmniej do trzech rat miesięcznych lub gdy liczba niezapłaconych rat jest równoważna z tym, że dłużnik nie wykonał swojego zobowiązania do zapłaty przez okres wynoszący minimum trzy miesiące".

14 Pierwszy przepis przejściowy ustawy 1/2013 stanowi:

„Niniejsza ustawa ma zastosowanie do postępowań sądowych lub pozasądowych mających za przedmiot egzekucję wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, będących w toku w chwili wejścia w życie ustawy, w których nie przeprowadzono eksmisji".

15 Zgodnie z brzmieniem czwartego przepisu przejściowego tejże ustawy:

„1. Zmiany [ustawy 1/2000 z dnia 7 stycznia 2000 r. kodeks postępowania cywilnego] wprowadzone niniejszą ustawą mają zastosowanie do postępowań egzekucyjnych toczących się w dniu jej wejścia w życie wyłącznie w odniesieniu do pozostałych do przeprowadzenia czynności egzekucyjnych.

2. W każdym razie w postępowaniach egzekucyjnych będących w toku w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, w których upłynął przewidziany w art. 556 ust. 1 [ustawy 1/2000 z dnia 7 stycznia 2000 r. kodeks postępowania cywilnego] dziesięciodniowy termin na wytoczenie powództwa przeciwegzekucyjnego, strony, przeciwko którym toczy się egzekucja, dysponują jednomiesięcznym terminem zawitym na wytoczenie nadzwyczajnego powództwa przeciwegzekucyjnego opartego na istnieniu nowych podstaw powództwa przewidzianych w art. 557 ust. 1 pkt 7 i art. 695 ust. 1 pkt 4 [ustawy 1/2000 z dnia 7 stycznia 2000 r. kodeks postępowania cywilnego].

Miesięczny termin zawity liczony jest od dnia następującego po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, a wytoczenie przez strony nadzwyczajnego powództwa przeciwegzekucyjnego będzie skutkowało zawieszeniem postępowania do czasu rozstrzygnięcia w przedmiocie powództwa, zgodnie z art. 558 i nast. oraz art. 695 [ustawy 1/2000 z dnia 7 stycznia 2000 r. kodeks postępowania cywilnego].

Niniejszy przepis przejściowy ma zastosowanie do każdego postępowania egzekucyjnego, w którym nie nastąpiło objęcie nieruchomości w posiadanie przez nabywcę zgodnie z art. 675 [ustawy 1/2000 z dnia 7 stycznia 2000 r. kodeks postępowania cywilnego].

3. Także w toczących się postępowaniach egzekucyjnych, w których w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy rozpoczął już bieg przewidziany w art. 556 ust. 1 [ustawy 1/2000 z dnia 7 stycznia 2000 r. kodeks postępowania cywilnego] dziesięciodniowy termin na wytoczenie powództwa przeciwegzekucyjnego, strony, przeciwko którym toczy się egzekucja, dysponują tym samym miesięcznym terminem zawitym na wytoczenie powództwa przeciwegzekucyjnego opartego na istnieniu którejkolwiek z podstaw przewidzianych w art. 557 i 695 [ustawy 1/2000 z dnia 7 stycznia 2000 r. kodeks postępowania cywilnego].

4. Ogłoszenie niniejszego przepisu jest równoznaczne z pełnym i skutecznym powiadomieniem dla celów doręczenia i obliczania terminów przewidzianych w ust. 2 i 3 niniejszego artykułu i w żadnym przypadku nie ma konieczności wydawania w tym zakresie odrębnego orzeczenia.

[…]”.

16 Ponadto art. 136 LEC przewiduje:

„Po upływie terminu na dokonanie przez stronę czynności procesowej następują prekluzja i utrata możliwości dokonania danej czynności. Sekretarz sądowy odnotowuje upływ terminu, zarządza środki [które należy przyjąć] lub zawiadamia sąd w celu wydania rozstrzygnięcia”.

17 Artykuł 207 ust. 3 i 4 tej ustawy dodaje:

„3. Orzeczenie prawomocne uzyskuje powagę rzeczy osądzonej i sąd rozpatrujący daną sprawę jest w każdym razie obowiązany stosować się do niego.

4. Po upływie terminu na wniesienie środka zaskarżenia, w sytuacji gdy nie doszło do wniesienia środka zaskarżenia, orzeczenia stają się prawomocne i uzyskują powagę rzeczy osądzonej, a sąd rozpatrujący daną sprawę jest w każdym razie obowiązany stosować się do niego”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

18 W dniu 12 czerwca 2008 r. Banco Primus udzielił J. Gutiérrezowi Garcíi kredytu zabezpieczonego hipoteką ustanowioną na jego mieszkaniu. Kredyt ten został przyznany na okres 47 lat, a jego spłata została rozłożona na 564 raty miesięczne. W następstwie siedmiu kolejnych uchybień obowiązkowi zapłaty w dniu 23 marca 2010 r. stwierdzona została natychmiastowa wykonalność zapłaty całego długu na podstawie klauzuli 6a umowy kredytowej. Banco Primus zażądał zapłaty całej kwoty głównej wraz z odsetkami zwykłymi i odsetkami za zwłokę oraz różnymi kosztami. Banco Primus zażądał również sprzedaży w drodze licytacji nieruchomości obciążonej hipoteką. W związku z tym, że na licytacji, która miała miejsce w dniu 11 stycznia 2011 r., nie stawił się żaden licytant, wydanym w postępowaniu egzekucyjnym postanowieniem z dnia 21 marca 2011 r. sąd odsyłający przysądził nieruchomość na rzecz Banco Primus – za kwotę, która stanowiła 50% wartości szacunkowej owej nieruchomości. W dniu 6 kwietnia 2011 r. Banco Primus zażądał objęcia w posiadanie tego dobra. Objęcie w posiadanie zostało odroczone ze względu na sukcesywne podniesienie trzech zarzutów, z których jeden doprowadził do wydania w dniu 12 czerwca 2013 r. postanowienia uznającego za

nieuczciwą klauzulę 6 umowy kredytu, dotyczącą odsetek za zwłokę. Ostatni z zarzutów został rozstrzygnięty postanowieniem z dnia 8 kwietnia 2014 r., które to postanowienie zakończyło postępowanie w przedmiocie zawieszenia eksmisji.

19 W dniu 11 czerwca 2014 r. J. Gutiérrez García wytoczył przed sądem odsyłającym nadzwyczajne powództwo przeciwegzekucyjne w postępowaniu w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, powołując się na nieuczciwy charakter klauzuli 6 umowy kredytowej.

20 W wyniku wytoczenia owego powództwa sąd odsyłający, po tym, jak postanowieniem z dnia 16 czerwca 2014 r. zawiesił postępowanie w przedmiocie eksmisji, uznał za nieuczciwe w rozumieniu dyrektywy 93/13 pewne warunki umowy kredytu, inne niż dotyczące odsetek za zwłokę, a mianowicie:

— klauzulę 3, dotyczącą odsetek zwykłych, która przewiduje obliczanie odsetek na podstawie formuły matematycznej, zgodnie z którą pozostała do spłaty kwota główna i wymagalne odsetki są dzielone przez liczbę dni w roku bankowym, a mianowicie 360 dni, oraz

— klauzulę 6a, dotyczącą natychmiastowej wymagalności zapłaty całego długu, zgodnie z którą Banco Primus może zażądać natychmiastowej spłaty kapitału, odsetek i różnych kosztów, w szczególności w przypadku niezapłacenia w ustalonym terminie rat z tytułu kwoty głównej, zwykłych odsetek lub zaliczek.

21 Sąd ów stwierdził jednakże, że powództwo przeciwegzekucyjne zostało wytoczone przez J. Gutiérreza Garcíę po terminie, ponieważ nastąpiło to po upływie terminu zawitego, ustanowionego przez czwarty przepis przejściowy ustawy 1/2013.

22 Z drugiej strony sąd ów stwierdził, że art. 207 LEC, regulujący powagę rzeczy osądzonej, stoi na przeszkodzie ponownemu zbadaniu charakteru warunków spornej w postępowaniu głównym umowy kredytu pod kątem posiadania przez nie nieuczciwego charakteru, ponieważ ich zgodność z prawem została już zbadana w świetle dyrektywy 93/13 w ramach postanowienia z dnia 12 czerwca 2013 r., które stało się prawomocne.

23 Ponadto sąd odsyłający zauważył, że nawet jeśli klauzula 6a umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym miałaby zostać uznana za nieuczciwy warunek umowy, orzecznictwo Tribunal Supremo (sądu najwyższego, Hiszpania) zakazuje temu sądowi uznania owego postanowienia umowy za niebyłe [bezskuteczne] i odstąpienia od stosowania go, ponieważ w rzeczywistości Banco Primus nie zastosował go, lecz postąpił zgodnie z postanowieniami art. 693 ust. 2 LEC, czekając ze stwierdzeniem natychmiastowej wymagalności do czasu wystąpienia siedmiu zaległości w zapłacie.

24 W końcu, dążąc do ustalenia zakresu swoich kompetencji w kontekście dyrektywy 93/13, sąd odsyłający, po pierwsze, pyta o zgodność czwartego przepisu przejściowego ustawy 1/2013 z dyrektywą 93/13, i po drugie, zastanawia się, czy w złożonym postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, takim jak toczące się w postępowaniu głównym, owa dyrektywa zobowiązuje – mimo postanowień art. 207 LEC – do przystąpienia do ponownego badania z urzędu warunków umowy, które były już poddane ocenie w świetle dyrektywy 93/13 w orzeczeniu korzystającym z powagi rzeczy osądzonej. Po trzecie, sąd odsyłający pragnie również uzyskać wskazówki co do kryteriów oceny nieuczciwego charakteru klauzul 3 oraz 6a umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym oraz w odniesieniu do konsekwencji, jakie miałby powodować nieuczciwy charakter klauzul 3 i 6a umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym.

25 W tych okolicznościach Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Santander (sąd pierwszej instancji nr 2 w Santander, Hiszpania) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy czwarty przepis przejściowy ustawy 1/2013 należy interpretować w ten sposób, że nie może on stanowić przeszkody dla ochrony konsumentów?

2) Czy zgodnie z dyrektywą 93/13, a w szczególności z jej art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1, w celu zapewnienia ochrony konsumentów i użytkowników w myśl zasad równoważności i skuteczności, dozwolone jest, by konsument podniósł istnienie nieuczciwych warunków umowy po czasie przewidzianym w przepisach krajowych na podniesienie takiego zarzutu, a sąd krajowy powinien wówczas zbadać takie warunki?

3) Czy zgodnie z dyrektywą 93/13, a w szczególności z jej art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1, w celu zapewnienia ochrony konsumentów i użytkowników w myśl zasad równoważności i skuteczności, sąd krajowy powinien zbadać z urzędu istnienie nieuczciwego warunku umowy, wyciągając odpowiednie konsekwencje, nawet jeżeli wcześniej doszedł do przeciwnego wniosku lub odrzucił dokonanie tej oceny w postanowieniu prawomocnym [korzystającym z powagi rzeczy osądzonej]?

4) W jaki sposób stosunek jakości do ceny może mieć wpływ na [sądową] kontrolę nieuczciwego charakteru warunków umowy niemających zasadniczego charakteru? Czy przy dokonywaniu takiej pośredniej kontroli tego rodzaju czynników istotne jest wzięcie pod uwagę prawnych limitów cenowych ustanowionych w przepisach krajowych? Czy może się zdarzyć, że [warunki] umowy ważne in abstracto utracą ważność [staną się bezskuteczne], gdy uzna się, że cena transakcji jest bardzo wysoka w stosunku do zwykłej ceny rynkowej?

5) Czy do celów stosowania art. 4 dyrektywy 93/13 można brać pod uwagę okoliczności, które zaistniały po zawarciu umowy, jeżeli tak wynika z analizy przepisów krajowych?

6) Czy art. 693 ust. 2 [LEC] należy interpretować w ten sposób, że nie może on stanowić przeszkody dla ochrony interesów konsumentów?

7) Czy zgodnie z dyrektywą 93/13, a w szczególności z jej art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1, w celu zapewnienia ochrony konsumentów i użytkowników w myśl zasad równoważności i skuteczności, gdy sąd krajowy bada istnienie nieuczciwego warunku umowy dotyczącego natychmiastowej wymagalności, powinien uznać go za niebyły [bezskuteczny] i wyciągnąć właściwe konsekwencje, nawet jeżeli przedsiębiorca odczekał minimalny okres przewidziany w przepisach krajowych?”.

26 Sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym, na podstawie przepisów art. 105 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem. Wniosek ten został oddalony postanowieniem z dnia 11 listopada 2014 r., Banco Primus (C-421/14, nieopublikowanym, EU:C:2014:2367), w szczególności z tego powodu, że – jak sąd odsyłający poinformował Trybunał pismem z dnia 29 września 2014 r. – sąd ów zawiesił postępowanie egzekucyjne postanowieniem z dnia 16 czerwca 2014 r., w wyniku czego J. Gutiérrez García nie jest narażony na natychmiastową utratę mieszkania.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dopuszczalności

27 W swoich uwagach na piśmie rząd hiszpański wyraża wątpliwości co do dopuszczalności zadanych pytań, twierdząc, że odpowiedzi Trybunału nie będą użyteczne dla sądu odsyłającego do rozstrzygnięcia zawisłego przed nim sporu. Postępowanie egzekucyjne definitywnie zakończy się bowiem do tego czasu i sąd ten nie będzie już mógł podjąć żadnych czynności odnośnie do tego postępowania w związku z jego zakończeniem poprzez nakazanie eksmisji dłużnika i mieszkańców postanowieniem z dnia 8 kwietnia 2014 r., które to postanowienie uzyskało powagę rzeczy osądzonej.

28 Banco Primus nie podnosi wyraźnie zarzutu niedopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, lecz przedstawia argumenty podobne do przytoczonych w ramach omówionego zarzutu niedopuszczalności.

29 W tym względzie należy na wstępie przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w ramach postępowania, o którym mowa w art. 267 TFUE, opartego na wyraźnym rozdziale zadań sądów krajowych i Trybunału, ocena stanu faktycznego sprawy oraz wykładnia i zastosowanie prawa krajowego należą wyłącznie do sądu krajowego. Tak samo jedynie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za przyszły wyrok, należy – przy uwzględnieniu szczególnych okoliczności konkretnej sprawy – zarówno ocena niezbędności orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, z którymi zwraca się on do Trybunału, dla wydania rozstrzygnięcia w sprawie. W konsekwencji, jeśli zadane pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (wyrok z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, pkt 76 i przytoczone tam orzecznictwo).

30 Odrzucenie przez Trybunał wniosku sądu krajowego o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest więc możliwe tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego i prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu przedstawione (wyrok z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, pkt 77 i przytoczone tam orzecznictwo).

31 Taka sytuacja nie zachodzi w niniejszym postępowaniu.

32 Jak zauważył rzecznik generalny w pkt 30 opinii, z lektury przepisów krajowych przedstawionych przez sąd odsyłający wynika bowiem, że postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką nie jest zakończone i że trwa ono do czasu objęcia nieruchomości w posiadanie przez nabywcę licytacyjnego, na rzecz którego rzecz została przysądzona, co rząd hiszpański sam potwierdził w swoich uwagach na piśmie. I tak, czwarty przepis przejściowy ustawy 1/2003 przewiduje, że ustawa ta znajduje zastosowanie „do każdego postępowania egzekucyjnego, w którym nie nastąpiło objęcie nieruchomości w posiadanie przez nabywcę”.

33 W tych okolicznościach, i biorąc pod uwagę, że zadaniem Trybunału jest udzielenie sądowi odsyłającemu użytecznej odpowiedzi umożliwiającej mu rozstrzygnięcie toczącego się przed nim sporu (zob. wyroki: z dnia 28 listopada 2000 r., Roquette Frères, C-88/99, EU:C:2000:652, pkt 18; z dnia 11 marca 2010 r., Attanasio Group, C-384/08, EU:C:2010:133, pkt 19), argumenty powołane przez rząd hiszpański nie pozwalają stwierdzić, że jest oczywiste, iż wykładnia prawa Unii, o której dokonanie wnosi sąd odsyłający, jest pozbawiona związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego.

34 W konsekwencji – i z zastrzeżeniem oceny każdego z pytań prejudycjalnych – wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym należy uznać za dopuszczalny.

Co do istoty

W przedmiocie pierwszych trzech pytań

35 Poprzez swe pierwsze trzy pytania, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego, takiemu jak czwarty przepis przejściowy ustawy 1/2003, uzależniającemu wykonywanie przez konsumentów – w stosunku do których przed dniem wejścia w życie ustawy zawierającej ów przepis wszczęte zostało postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, niezakończone przed tym dniem – przysługującego im prawa do wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego opartego na zarzucie dotyczącym nieuczciwego charakteru warunków umowy od dochowania miesięcznego terminu zawitego na jego wniesienie, liczonego od dnia następującego po dniu wejścia w życie owej ustawy. Sąd ten pyta ponadto, w odnośnym wypadku, czy dyrektywa ta ustanawia obowiązek ponownego zbadania z urzędu nieuczciwego charakteru warunków, które zostały już poddane ocenie w świetle dyrektywy 93/13 w ramach prawomocnego orzeczenia, i to wbrew krajowym przepisom proceduralnym realizującym zasadę powagi rzeczy osądzonej.

36 Jeżeli chodzi o kwestię, czy art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie przepisowi krajowemu takiemu jak czwarty przepis przejściowy ustawy 1/2003, należy podkreślić, że kwestia ta została już zbadana przez Trybunał, który odpowiedział twierdząco w wyroku z dnia 29 października 2015 r., BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731).

37 Z przywołanego wyroku wynika w szczególności, że czwarty przepis przejściowy ustawy 1/2013, w zakresie, w jakim przewiduje on, że w przypadku konsumentów, w stosunku do których przed dniem wejścia w życie ustawy zawierającej ów przepis wszczęte zostało postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, niezakończone przed tym dniem, obowiązuje miesięczny termin zawity – rozpoczynający bieg od dnia następującego po dniu ogłoszenia ustawy – na wytoczenie nowego powództwa przeciwegzekucyjnego opartego na potencjalnie nieuczciwym charakterze warunków umowy, nie może zagwarantować konsumentom pełnego korzystania z tego terminu, a więc i skutecznego wykonywania owego prawa (zob. podobnie wyrok z dnia 29 października 2015 r., BBVA, C-8/14, EU:C:2015:731, pkt 39).

38 Ponadto w postępowaniu głównym z akt sprawy przedstawionych Trybunałowi wynika, że w korzystającym z powagi rzeczy osądzonej orzeczeniu z dnia 12 czerwca 2013 r. sąd odsyłający dokonał już oceny umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym w świetle dyrektywy 93/13 i stwierdził, że dotycząca odsetek za zwłokę klauzula 6 owej umowy jest nieuczciwa.

39 W tym kontekście sąd odsyłający stawia sobie pytanie, czy dyrektywa 93/13 stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak to wynikające z art. 207 LEC, zakazującemu badania z urzędu pewnych warunków umowy, która stanowiła już przedmiot oceny w ramach kontroli sądowej zakończonej wydaniem orzeczenia korzystającego z powagi rzeczy osądzonej.

40 W tym względzie należy przypomnieć, że z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, iż ustanowiony przez dyrektywę 93/13 system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania (zob. w szczególności wyrok z dnia 17 lipca 2014 r., Sánchez Morcillo i Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo).

41 Ze względu na tę słabszą pozycję jednej ze stron art. 6 ust. 1 tej dyrektywy przewiduje, że nieuczciwe warunki nie są wiążące dla konsumenta. Jest to przepis bezwzględnie obowiązujący, który zmierza do zastąpienia ustanowionej przez umowę formalnej równowagi praw i obowiązków stron równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron (zob. w szczególności wyroki: z dnia 17 lipca 2014 r., Sánchez Morcillo i Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 23; a także z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 53, 55).

42 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przepis ten należy uznać za równoważny z krajowymi przepisami mającymi w ramach krajowego porządku prawnego rangę podstawowych zasad porządku prawnego (zob. wyroki: z dnia 6 października 2009 r., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, pkt 51, 52; a także z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 54).

43 W tym kontekście Trybunał wielokrotnie podkreślał, że sąd krajowy zobowiązany jest do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowy wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 93/13 mają nieuczciwy charakter, i do tego, by dokonawszy takiego badania, zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile posiada niezbędne ku temu informacje na temat stanu prawnego i faktycznego (wyroki: z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 58).

44 Jednakże, co zostało stwierdzone w pkt 38 niniejszego wyroku, w niniejszej sprawie sąd krajowy dokonał już oceny, w kontekście dyrektywy 93/13, umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym, po przeprowadzeniu której to oceny stwierdził w wydanym przez siebie orzeczeniu korzystającym z powagi rzeczy osądzonej nieuczciwy charakter jednego z warunków tejże umowy.

45 W tej sytuacji należy ustalić, czy w takich okolicznościach konieczność zastąpienia formalnej równości ustanowionej przez umowę pomiędzy prawami i obowiązkami przedsiębiorcy oraz konsumenta rzeczywistą równowagą umożliwiającą przywrócenie równości stron zobowiązuje sąd odsyłający do ponownego przystąpienia do ponownej kontroli owej umowy z urzędu, wbrew krajowym przepisom proceduralnym realizującym zasadę powagi rzeczy osądzonej.

46 W tym zakresie należy na wstępie przypomnieć znaczenie zasady powagi rzeczy osądzonej w zarówno unijnym, jak i krajowych porządkach prawnych. Trybunał miał już bowiem okazję uściślić, że dla zapewnienia stabilności prawa i stosunków prawnych, jak też prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości istotne jest, aby orzeczenia sądowe, które stały się prawomocne po wyczerpaniu przysługujących środków odwoławczych lub po upływie przewidzianych dla wniesienia tych środków terminów, były niepodważalne (zob. w szczególności wyrok z dnia 6 października 2009 r., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, pkt 35, 36).

47 Trybunał przyznał już bowiem, że ochrona konsumenta nie jest absolutna. Trybunał uznał w szczególności, że prawo Unii nie zobowiązuje sądu krajowego do odstąpienia od stosowania krajowych przepisów proceduralnych nadających powagę rzeczy osądzonej danemu orzeczeniu, nawet jeśli umożliwiłoby to usunięcie naruszenia zawartego w dyrektywie 93/13 przepisu prawa, bez względu na jego charakter (zob. podobnie wyroki: z dnia 6 października 2009 r., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, pkt 37; a także z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 68), chyba że prawo krajowe przyznaje owemu sądowi takie kompetencje tylko w przypadku naruszenia przepisów mających w ramach krajowego porządku prawnego rangę podstawowych zasad porządku prawnego (zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2009 r., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, pkt 53).

48 Ponadto Trybunał uściślił już, że zgodnie z prawem Unii celem zasady skutecznej ochrony sądowej konsumentów nie jest przyznanie prawa dostępu do dwóch instancji sądowych, ale jedynie zapewnienie prawa dostępu do sądu (zob. podobnie wyrok z dnia 17 lipca 2014 r., Sánchez Morcillo i Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo).

49 Z powyższego wynika, że dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ona na przeszkodzie uregulowaniu prawa krajowego, takiemu jak wynikające z art. 207 LEC, które zakazuje sądowi krajowemu badania z urzędu, czy warunki umowy zawartej pomiędzy przedsiębiorcą i konsumentem mają nieuczciwy charakter, jeżeli zgodność z prawem całokształtu warunków tej umowy w świetle dyrektywy 93/13 została już zbadana w orzeczeniu korzystającym z powagi rzeczy osądzonej, czego potwierdzenie należy do sądu odsyłającego.

50 Jednocześnie z postanowienia odsyłającego wynika, że w rozpatrywanej sprawie przepis proceduralny regulujący powagę rzeczy osądzonej wynikający z art. 207 LEC zakazuje sądowi krajowemu nie tylko ponownego badania w świetle dyrektywy 93/13 zgodności z prawem warunków umowy, który były już przedmiotem analizy w prawomocnym orzeczeniu, lecz zakazuje mu również przeprowadzenia oceny nieuczciwego charakteru innych warunków tej samej umowy.

51 Z zasad sformułowanych w pkt 40–43 niniejszego wyroku wynika, że przesłanki ustanowione przez prawo krajowe, do których odsyła art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, nie mogą stanowić zagrożenia dla istoty prawa, jakie konsumenci wywodzą z tego przepisu, polegającego na niezwiązaniu warunkiem uznanym za nieuczciwy (wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 71).

52 I tak, w sytuacji gdy w ramach wcześniejszego badania spornej umowy, która doprowadziła do wydania orzeczenia korzystającego z powagi rzeczy osądzonej, sąd krajowy ograniczył się do zbadania z urzędu w świetle dyrektywy 93/13 tylko jednego, względnie kilku warunków umowy, dyrektywa ta nakłada na sąd krajowy – taki jak sąd rozpatrujący sprawę w postępowaniu głównym, do którego zgodnie z przepisami wnoszone są nadzwyczajne powództwa przeciwegzekucyjne – obowiązek dokonania, na wniosek strony lub z urzędu, o ile posiada niezbędne ku temu informacje na temat stanu prawnego i faktycznego, oceny nieuczciwego charakteru innych warunków tejże umowy. W braku takiej możliwości ochrona konsumenta byłaby bowiem tylko częściowa i niedostateczna i nie byłaby ani odpowiednim, ani skutecznym środkiem do realizacji celu polegającego na spowodowaniu zaprzestania stosowania tego warunku umowy, wbrew temu, co wynika z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 (zob. podobnie wyrok z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 60).

53 W rozpatrywanej sprawie, wobec braku dostatecznych informacji zawartych w aktach sprawy przedstawionych Trybunałowi, do sądu odsyłającego należy zweryfikowanie, czy w korzystającym z powagi rzeczy osądzonej orzeczeniu z dnia 12 czerwca 2013 r. badanie zgodności z prawem w świetle dyrektywy 93/13 dotyczyło wszystkich warunków umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym, czy też badanie to dotyczyło wyłącznie jej warunku 6.

54 W świetle całokształtu powyższych rozważań na pytania od pierwszego do trzeciego należy odpowiedzieć, że

— art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż przepisy te stoją na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego, takiemu jak czwarty przepis przejściowy ustawy 1/2003, uzależniającemu wykonywanie przez konsumentów – w stosunku do których przed dniem wejścia w życie ustawy zawierającej ów przepis wszczęte zostało postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, niezakończone przed tym dniem – przysługującego im prawa do wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego opartego na zarzucie dotyczącym nieuczciwego charakteru warunków umowy od dochowania miesięcznego terminu zawitego na jego wniesienie, liczonego od dnia następującego po dniu wejścia w życie owej ustawy;

— dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ona na przeszkodzie uregulowaniu prawa krajowego, takiemu jak wynikające z art. 207 LEC, które zakazuje sądowi krajowemu ponownego badania z urzędu, czy warunki umowy mają nieuczciwy charakter, jeżeli w orzeczeniu korzystającym z powagi rzeczy osądzonej wydane zostało już rozstrzygnięcie w przedmiocie zgodności z prawem całokształtu warunków owej umowy w świetle rzeczonej dyrektywy.

Natomiast w przypadku istnienia jednego, względnie kilku warunków umowy, których nieuczciwy charakter nie był jeszcze badany w ramach wcześniejszej kontroli sądowej spornej umowy, która to kontrola zakończyła się wydaniem orzeczenia korzystającego z powagi rzeczy osądzonej, dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy, do którego zgodnie z przepisami wnoszone są nadzwyczajne powództwa przeciwegzekucyjne, ma obowiązek dokonania – na wniosek strony lub z urzędu, o ile posiada niezbędne ku temu informacje na temat stanu prawnego i faktycznego – oceny nieuczciwego charakteru tychże warunków.

W przedmiocie pytań czwartego i piątego

55 Za pomocą swoich pytań czwartego i piątego, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający pragnie zasadniczo uzyskać dodatkowe wskazówki dotyczące kryteriów, które zgodnie z art. 3 ust. 1 i art. 4 dyrektywy 93/13 należy brać pod uwagę w ramach oceny nieuczciwego charakteru stanowiących przedmiot sporu w postępowaniu głównym warunków dotyczących obliczania odsetek zwykłych oraz natychmiastowej wymagalności zapłaty całego długu z powodu uchybienia przez dłużnika przez pewien określony czas ciążącym na nim obowiązkom.

56 Tytułem wstępu należy podkreślić, że w świetle orzecznictwa przywołanego w pkt 30 niniejszego wyroku pytania te są niedopuszczalne, ponieważ dążą do ustalenia, czy w ramach badania charakteru warunku umowy, a w szczególności klauzuli 6a umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym, sąd krajowy może brać pod uwagę okoliczności występujące po zawarciu umowy. Postanowienie odsyłające nie precyzuje mianowicie wyraźnie, o jakie późniejsze okoliczności chodzi. W takiej sytuacji Trybunał nie dysponuje dostatecznymi informacjami dotyczącymi stanu faktycznego, by dokonać oceny, i w związku z tym nie jest w stanie udzielić sądowi odsyłającemu odpowiedzi użytecznej dla wydania rozstrzygnięcia w postępowaniu głównym.

57 Jeżeli chodzi o kwestie poruszone w pytaniach czwartym i piątym, należy, po pierwsze, wyjaśnić, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem właściwość Trybunału w tym zakresie obejmuje dokonywanie wykładni pojęcia „nieuczciwych warunków", o których mowa w art. 3 ust. 1 dyrektywy oraz w załączniku do niej, jak też wykładni kryteriów, jakie sąd krajowy może, względnie powinien, stosować w toku badania postanowienia umowy w świetle przepisów rzeczonej dyrektywy, przy czym to do sądu krajowego należy dokonanie skonkretyzowanej kwalifikacji danego postanowienia umownego w oparciu o wskazane kryteria oraz w świetle okoliczności danej sprawy. Wynika stąd, że Trybunał musi ograniczyć się w swej odpowiedzi do udzielenia sądowi odsyłającemu wskazówek, które ten ostatni powinien uwzględnić przy okazji dokonywania oceny nieuczciwego charakteru rozpatrywanego postanowienia umownego (wyrok z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 66 i przytoczone tam orzecznictwo).

58 Należy przy tym zauważyć, że powołując się na pojęcia „dobrej wiary" i „znaczącego braku równowagi" na niekorzyść konsumenta pomiędzy wynikającymi z umowy prawami i obowiązkami stron, art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 definiuje jedynie w sposób abstrakcyjny elementy, które sprawiają, iż dany warunek umowy, który nie stanowił przedmiotu indywidualnych negocjacji, ma nieuczciwy charakter (wyrok z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 67 i przytoczone tam orzecznictwo).

59 Aby bowiem ustalić, czy dane postanowienie powoduje powstanie „znaczącej nierównowagi" na niekorzyść konsumenta w wynikających z umowy prawach i obowiązkach stron, należy w szczególności brać pod uwagę zasady, jakie mają zgodnie z prawem krajowym zastosowanie wobec

braku porozumienia stron w tym zakresie. Przeprowadzając taką analizę porównawczą, sąd krajowy będzie w stanie ocenić, czy i, w odpowiednim przypadku, w jakim zakresie umowa ta stawia konsumenta w sytuacji gorszej niż ta przewidziana w obowiązujących przepisach krajowych. Podobnie właściwe w tym względzie wydaje się przeprowadzenie analizy sytuacji prawnej konsumenta pod kątem posiadanych przezeń zgodnie z prawem krajowym możliwości doprowadzenia do zaprzestania stosowania nieuczciwych warunków (wyrok z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 68).

60 W odniesieniu do kwestii, w jakich okolicznościach taka nierównowaga powstaje „w sprzeczności z wymogami dobrej wiary", należy stwierdzić, że z uwagi na motyw szesnasty dyrektywy 93/13 sąd krajowy musi w tym zakresie sprawdzić, czy przedsiębiorca traktujący konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby taki warunek w drodze negocjacji indywidualnych (zob. wyrok z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 69).

61 Ponadto zgodnie z art. 4 ust. 1 analizowanej dyrektywy nieuczciwy charakter warunków umowy jest oceniany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy, i z odniesieniem, w czasie wykonania umowy, do wszelkich okoliczności związanych z wykonaniem [zawarciem] umowy (wyroki: z dnia 4 czerwca 2009 r., Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, pkt 39; z dnia 9 listopada 2010 r., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, pkt 42). Wynika z tego, że z tej perspektywy należy również ocenić skutki, jakie dany warunek umowy może wywoływać w ramach prawa znajdującego zastosowanie do tej umowy, co wymaga zbadania krajowego porządku prawnego (zob. wyrok z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 71 i przytoczone tam orzecznictwo).

62 Po drugie, należy przypomnieć, że zgodnie z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 nieuczciwy charakter warunków dotyczących określenia głównego przedmiotu umowy, względnie relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, które to dziedziny są objęte zakresem stosowania dyrektywy, nie podlega ocenie, tylko jeśli właściwy sąd krajowy uzna w wyniku badania konkretnej sprawy, że warunki te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem (zob. podobnie wyroki: z dnia 30 kwietnia 2014 r., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, pkt 41; a także z dnia 9 lipca 2015 r., Bucura, C-348/14, niepublikowany EU:C:2015:447, pkt 50).

63 To w świetle tych rozważań sąd odsyłający musi dokonać oceny nieuczciwego charakteru postanowień umowy, do których odsyłają przedstawione pytania czwarte i piąte.

64 Po pierwsze, jeśli chodzi o klauzulę 3 umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym, dotyczącą obliczania zwykłych odsetek, sąd odsyłający podkreślał, że postanowienie to, mimo iż jest objęte zakresem stosowania art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, nie zostało wyrażone prostym i zrozumiałym językiem w rozumieniu przywołanego przepisu. W tej sytuacji, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 61 swojej opinii, sąd ów powinien zbadać, czy ma ono nieuczciwy charakter, a w szczególności czy stwarza znaczącą nierównowagę praw i obowiązków stron umowy na niekorzyść konsumenta w świetle elementów przedstawionych w pkt 58–61 niniejszego wyroku.

65 Sąd odsyłający powinien porównać w szczególności metodę obliczania stawki odsetek zwykłych przewidzianą przez ową klauzulę i rzeczywistą stawkę tychże odsetek ze zwykle stosowanymi metodami ich obliczania oraz stawką odsetek ustawowych, a także ze stawkami odsetek stosowanymi na rynku w chwili zawarcia umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym w odniesieniu do kredytu równoważnej wysokości i udzielonego na równoważny okres co w przypadku badanej umowy kredytu. Sąd ów powinien zbadać w szczególności, czy okoliczność, że zwykłe odsetki są obliczane w oparciu o rok liczący 360 dni zamiast w oparciu o zwykły rok kalendarzowy liczący 365 dni, może nadawać badanemu warunkowi nieuczciwy charakter.

66 Po drugie, jeżeli chodzi o klauzulę 6a umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym, dotyczącą natychmiastowej wymagalności spłaty całego długu w przypadku niewywiązywania się przez dłużnika przez określony czas z ciążących na nim zobowiązań, sąd odsyłający musi zbadać w szczególności, czy przysługujące przedsiębiorcy uprawnienie do uznania całego kredytu za wymagalny jest uzależnione od niewywiązania się przez konsumenta ze zobowiązania o zasadniczym dla danego stosunku umownego znaczeniu, czy uprawnienie takie przysługuje w przypadkach, w których takie niewywiązanie się ma charakter wystarczająco poważny w stosunku do kwoty kredytu i okresu, na który go udzielono, czy uprawnienie to stanowi odstępstwo od mających zastosowanie w tym zakresie przepisów prawa powszechnie obowiązującego na wypadek braku szczególnego uregulowania w umowie oraz czy prawo krajowe przewiduje odpowiednie i skuteczne środki umożliwiające konsumentowi, w odniesieniu do którego stosowany jest taki warunek umowy, usunięcie skutków tej wymagalności kredytu (zob. wyrok z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 73).

67 Z całokształtu powyższych rozważań wynika, że na pytania czwarte i piąte należy odpowiedzieć, iż art. 3 ust. 1 i art. 4 dyrektywy 93/13 muszą być interpretowane w ten sposób, że:

— badanie, czy warunek umowy zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem ma nieuczciwy charakter, zakłada ustalenie, czy warunek ów stwarza znaczącą nierównowagę praw i obowiązków stron umowy na niekorzyść konsumenta. Badanie to należy przeprowadzić w świetle przepisów krajowych znajdujących – wobec braku porozumienia stron w tym zakresie – zastosowanie do środków, jakimi konsumenci dysponują zgodnie z uregulowaniem krajowym dla celów spowodowania zaprzestania stosowania tego typu warunku, charakteru towarów lub usług, których umowa dotyczy, oraz wszystkich okoliczności towarzyszących zawarciu tejże umowy;

— jeśli sąd odsyłający jest zdania, że warunek umowy dotyczący sposobu obliczania odsetek zwykłych, taki jak sporny w postępowaniu głównym, nie został wyrażony prostym i zrozumiałym językiem w rozumieniu art. 4 ust. 2 tej dyrektywy, ciąży na nim obowiązek zbadania, czy warunek ten jest nieuczciwy w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej samej dyrektywy. W ramach takiego badania sąd odsyłający musi w szczególności porównać metodę obliczania stawki odsetek zwykłych przewidzianą przez ową klauzulę i rzeczywistą stawkę tychże odsetek ze zwykle stosowanymi metodami ich obliczania oraz stawką odsetek ustawowych, a także ze stawkami odsetek stosowanymi na rynku w chwili zawarcia umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym w przypadku kredytu równoważnej wysokości i udzielonego na równoważny okres co w przypadku badanej umowy kredytu, a

— jeżeli chodzi o ocenę przez sąd krajowy nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego wcześniejszej wymagalności zapłaty całego długu w przypadku niewywiązywania się przez dłużnika przez określony czas z ciążących na nim zobowiązań, sąd odsyłający musi sprawdzić, czy przysługujące przedsiębiorcy uprawnienie do uznania całego kredytu za wymagalny jest uzależnione od niewywiązania się przez konsumenta ze zobowiązania o zasadniczym dla danego stosunku umownego znaczeniu, czy uprawnienie takie przysługuje w przypadkach, w których takie niewywiązanie się ma charakter wystarczająco poważny w stosunku do kwoty kredytu i okresu, na który go udzielono, czy uprawnienie to stanowi odstępstwo od mających zastosowanie w tym zakresie przepisów prawa powszechnie obowiązującego na wypadek braku szczególnego uregulowania w umowie oraz czy prawo krajowe przewiduje odpowiednie i skuteczne środki umożliwiające konsumentowi, w odniesieniu do którego stosowany jest taki warunek umowy, usunięcie skutków owej wymagalności kredytu.

W przedmiocie pytań szóstego i siódmego

68 Poprzez swoje pytania szóste i siódme, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie dokonywanej w orzecznictwie wykładni przepisu prawa krajowego regulującego warunki natychmiastowej wymagalności zapłaty całego długu, takiego jak art. 693 ust. 2 LEC, zakazującej sądowi krajowemu, który stwierdził, że dany warunek ma nieuczciwy charakter, uznania owego warunku za niebyły [bezskuteczny], i odstąpienia od stosowania go, jeśli w rzeczywistości przedsiębiorca go nie zastosował, lecz postąpił zgodnie z wymogami owego przepisu prawa krajowego.

69 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że choć zgodnie z brzmieniem art. 1 ust. 2 owej dyrektywy „warunki umowy odzwierciedlające [bezwzględnie] obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze […] nie będą podlegały przepisom niniejszej dyrektywy", to klauzula 6a umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym, określająca warunki natychmiastowej wymagalności zapłaty całego długu, do której odsyłają pytania szóste i siódme, nie odzwierciedla przepisów art. 693 ust. 2 LEC. Klauzula ta przewiduje bowiem, że kredytodawca może uznać spłatę kredytu za natychmiastowo wymagalną i domagać się natychmiastowej spłaty całości długu z tytułu kapitału i odsetek w przypadku niezapłacenia w ustalonym terminie rat z tytułu kwoty głównej, zwykłych odsetek lub zaliczek, a nie, jak przewiduje to art. 693 ust. 2 LEC, w przypadku niewywiązania się z obowiązku zapłaty przez okres wynoszący przynajmniej trzy miesiące. Ponadto w klauzuli 6a użyto sformułowań „poza przypadkami przewidzianymi w ustawie" i „oprócz przypadków przewidzianych w ustawie". Z takiego brzmienia klauzuli wynika, że za jej pomocą strony nie chciały ograniczyć podstaw natychmiastowej wymagalności do podstawy przewidzianej w art. 693 ust. 2 LEC.

70 W związku z tym rzeczona klauzula jest objęta zakresem stosowania dyrektywy 93/13 (zob. a contrario wyrok z dnia 30 kwietnia 2014 r., Barclays Bank, C-280/13, EU:C:2014:279, pkt 41), a sąd krajowy jest zobowiązany do zbadania z urzędu, czy ma ona nieuczciwy charakter (zob. w szczególności wyrok z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 46).

71 Jeżeli chodzi o skutki, jakie niesie ze sobą stwierdzenie nieuczciwego charakteru postanowienia umowy, należy przypomnieć, iż z brzmienia art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 wynika, że sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do odstąpienia od stosowania nieuczciwego warunku umowy, tak aby nie wywoływał on wiążących skutków wobec konsumenta, przy czym nie są one uprawnione do zmiany jego treści. Umowa powinna bowiem w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiejkolwiek zmiany innej niż wynikająca z usunięcia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego (zob. w szczególności wyroki: z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, pkt 65; z dnia 30 maja 2013 r., Asbeek Brusse i de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, pkt 57; a także z dnia 21 stycznia 2015 r., Unicaja Banco y Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, EU:C:2015:21, pkt 28).

72 Ponadto, z uwagi na charakter i znaczenie interesu publicznego polegającego na ochronie konsumentów będących na słabszej pozycji względem przedsiębiorców, dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie, co wynika z jej art. 7 ust. 1 w związku z jej motywem dwudziestym czwartym, do zapewnienia stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie ciągłemu [dalszemu] stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez przedsiębiorców z konsumentami (zob. w szczególności wyroki: z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, pkt 68; a także z dnia 21 stycznia 2015 r., Unicaja Banco i Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, EU:C:2015:21, pkt 30).

73 W związku z tym – i w celu zagwarantowania skutku odstraszającego art. 7 dyrektywy 93/13 – kompetencje sądu krajowego, który stwierdza istnienie nieuczciwego warunku w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej dyrektywy, nie mogą zależeć od faktycznego stosowania lub niestosowania tego warunku. Trybunał orzekł już bowiem, że dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że jeżeli sąd

krajowy stwierdzi „nieuczciwy” charakter – w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 – warunku umowy uzgodnionego z konsumentem przez przedsiębiorcę, okoliczność, że warunek ten nie został wykonany, nie stoi jako taka na przeszkodzie temu, by sąd krajowy wyciągnął wszelkie konsekwencje wynikające z „nieuczciwego” charakteru tego warunku (zob. podobnie postanowienie z dnia 11 czerwca 2015 r., Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-602/13, niepublikowane, EU:C:2015:397, pkt 50, 54).

74 W tej sytuacji, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 85 opinii, okoliczność, że przedsiębiorca w rzeczywistości zastosował się do wymogów art. 693 ust. 2 LEC i wszczął postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką dopiero po niezapłaceniu siedmiu kolejnych rat miesięcznych, a nie, zgodnie z klauzulą 6a umowy stanowiącej przedmiot sporu postępowania głównego, w przypadku niedokonania chociażby jednej płatności, jest okolicznością faktyczną, która nie może zwalniać sądu krajowego z obowiązku wyciągnięcia wszelkich konsekwencji z faktu, iż warunek umowy ma nieuczciwy charakter.

75 W świetle całokształtu powyższych rozważań na pytania szóste i siódme należy odpowiedzieć, że dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi ona na przeszkodzie dokonywanej w orzecznictwie wykładni przepisu prawa krajowego, takiego jak art. 693 ust. 2 LEC, zakazującej sądowi krajowemu, który stwierdził, że dany warunek ma nieuczciwy charakter, uznania go za niebyły [bezskuteczny], i odstąpienia od stosowania go, jeśli w rzeczywistości przedsiębiorca go nie zastosował, lecz postąpił zgodnie z wymogami owego przepisu prawa krajowego.

W przedmiocie kosztów

76 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuły 6 i 7 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że przepisy te stoją na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego, takiemu jak czwarty przepis przejściowy Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (ustawy 1/2013 o środkach służących wzmocnieniu ochrony dłużników hipotecznych oraz o restrukturyzacji długu i najmie socjalnym) z dnia 14 maja 2013 r., uzależniającemu wykonywanie przez konsumentów – w stosunku do których przed dniem wejścia w życie ustawy zawierającej ów przepis wszczęte zostało postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, niezakończone przed tym dniem – przysługującego im prawa do wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego opartego na zarzucie dotyczącym nieuczciwego charakteru warunków umowy od dochowania miesięcznego terminu zawitego na jego wniesienie, liczonego od dnia następującego po dniu wejścia w życie owej ustawy.**

2) **Dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ona na przeszkodzie uregulowaniu prawa krajowego, takiemu jak wynikające z art. 207 Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (ustawy 1/2000 kodeks postępowania cywilnego) z dnia 7 stycznia 2000 r., zmienionej przez Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (ustawę 1/2013 o środkach służących wzmocnieniu ochrony dłużników hipotecznych oraz o restrukturyzacji długu i najmie socjalnym) z dnia 14 maja 2013 r., następnie przez Real Decreto-Ley 7/2013, de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestaria y de fomento de la investigación,**

el desarrollo y la innovación (dekret z mocą ustawy 7/2013 dotyczący pilnych środków o charakterze podatkowym lub budżetowym i wspierający badania, rozwój i innowacje) z dnia 28 czerwca 2013 r. oraz Real Decreto-ley 11/2014, de medidas urgentes en materia concursal (dekret z mocą ustawy 11/2014 dotyczący pilnych środków w dziedzinie upadłości) z dnia 5 września 2014 r., które zakazuje sądowi krajowemu ponownego badania z urzędu, czy warunki umowy mają nieuczciwy charakter, jeżeli w orzeczeniu korzystającym z powagi rzeczy osądzonej wydane zostało już rozstrzygnięcie w przedmiocie zgodności z prawem całokształtu warunków owej umowy w świetle rzeczonej dyrektywy.

Natomiast w przypadku istnienia jednego, względnie kilku warunków umowy, których nieuczciwy charakter nie był jeszcze badany w ramach wcześniejszej kontroli sądowej spornej umowy, która to kontrola zakończyła się wydaniem orzeczenia korzystającego z powagi rzeczy osądzonej, dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy, do którego zgodnie z przepisami wnoszone są nadzwyczajne powództwa przeciwegzekucyjne, ma obowiązek dokonania – na wniosek strony lub z urzędu, o ile posiada niezbędne ku temu informacje na temat stanu prawnego i faktycznego – oceny nieuczciwego charakteru tychże warunków.

3) **Wykładni art. 3 ust. 1 i art. 4 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że:**

— **badanie, czy warunek umowy zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem ma nieuczciwy charakter, zakłada ustalenie, czy warunek ów stwarza znaczącą nierównowagę praw i obowiązków stron umowy na niekorzyść konsumenta. Badanie to należy przeprowadzić w świetle przepisów krajowych znajdujących – wobec braku porozumienia stron w tym zakresie – zastosowanie do środków, jakimi konsumenci dysponują zgodnie z uregulowaniem krajowym dla celów spowodowania zaprzestania stosowania tego typu warunku, charakteru towarów lub usług, których umowa dotyczy, oraz wszystkich okoliczności towarzyszących zawarciu tejże umowy;**

— **jeśli sąd odsyłający jest zdania, że warunek umowy dotyczący sposobu obliczania odsetek zwykłych, taki jak sporny w postępowaniu głównym, nie został wyrażony prostym i zrozumiałym językiem w rozumieniu art. 4 ust. 2 tej dyrektywy, ciąży na nim obowiązek zbadania, czy warunek ten jest nieuczciwy w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej samej dyrektywy. W ramach takiego badania sąd odsyłający musi w szczególności porównać metodę obliczania stawki odsetek zwykłych przewidzianą przez ową klauzulę i rzeczywistą stawkę tychże odsetek ze zwykle stosowanymi metodami ich obliczania oraz stawką odsetek ustawowych, a także ze stawkami odsetek stosowanymi na rynku w chwili zawarcia umowy stanowiącej przedmiot sporu w postępowaniu głównym w odniesieniu do kredytu równoważnej wysokości i udzielonego na równoważny okres co w przypadku badanej umowy kredytu, a**

— **jeżeli chodzi o ocenę przez sąd krajowy nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego wcześniejszej wymagalności zapłaty całego długu w przypadku niewywiązywania się przez dłużnika przez określony czas z ciążących na nim zobowiązań, sąd odsyłający musi sprawdzić, czy przysługujące przedsiębiorcy uprawnienie do uznania całego kredytu za wymagalny jest uzależnione od niewywiązania się przez konsumenta ze zobowiązania o zasadniczym dla danego stosunku umownego znaczeniu, czy uprawnienie takie przysługuje w przypadkach, w których takie niewywiązanie się ma charakter wystarczająco poważny w stosunku do kwoty kredytu i okresu, na który go udzielono, czy uprawnienie to stanowi odstępstwo od mających zastosowanie w tym zakresie przepisów prawa powszechnie obowiązującego na wypadek braku szczególnego uregulowania w umowie oraz czy prawo krajowe przewiduje odpowiednie i skuteczne środki umożliwiające konsumentowi, w odniesieniu do którego stosowany jest taki warunek umowy, usunięcie skutków owej wymagalności kredytu.**

4) Dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie dokonywanej w orzecznictwie wykładni przepisu prawa krajowego, takiego jak art. 693 ust. 2 ustawy 1/2000, zmienionej dekretem z mocą ustawy 7/2013, zakazującej sądowi krajowemu, który stwierdził, że dany warunek ma nieuczciwy charakter, uznania go za niebyły [bezskuteczny], i odstąpienia od stosowania go, jeśli w rzeczywistości przedsiębiorca go nie zastosował, lecz postąpił zgodnie z wymogami owego przepisu prawa krajowego.

Podpisy